

ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ

УДК 016.929:378[551.1/4+502/504](477.82)

ПРОФЕСОР ЙОСИП СВИНКО – УЧЕНИЙ І ПЕДАГОГ ВИЩОЇ ШКОЛИ (до 85-річчя від дня народження)

Петро Дем'янчук

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
dempetrom@gmail.com

У статті наведено короткі біографічні дані про життєвий шлях та різнобічну наукову, педагогічну і громадську діяльність кандидата геолого-мінералогічних наук, професора, академіка Української екологічної академії наук, почесного члена Українського товариства охорони природи, почесного члена Українського географічного товариства, дійсного члена Наукового товариства імені Т. Шевченка, ветерана праці Йосипа Михайловича Свинка. У статті відмічено також вагомий особистий внесок ювіляра у створенні Тернопільського відділу Географічного товариства УРСР, географічного факультету, геологічного музею, а також у підготовку і виховання студентської молоді та молодих вчених.

Ключові слова: *Йосип Свинко, учений, педагог, географічний факультет, геологічний музей.*

У жовтні минулого року виповнилося 85 років від дня народження кандидата геолого-мінералогічних наук, професора, академіка Української екологічної академії наук, почесного члена Українського товариства охорони природи, почесного члена Українського географічного товариства, дійсного члена Наукового товариства імені Т. Шевченка, ветерана праці Йосипа Михайловича Свинка.

Народився Й. М. Свинко 2 жовтня 1934 року в мальовничому селі Ямна Долишна у передгір'ї

**Професор Йосип Свинко
(Бережанське Опілля,
жовтень, 2010 р.)**

Карпат, поблизу Перемишля (тепер територія Польщі) у небагатій селянській родині. Тут майбутній вчений у 1944 р. закінчив три класи початкової школи. У 1945 р. примусово переселений з батьками на територію УРСР в село Лошнів Тербовлянського району Тернопільської області, де продовжив навчання у семирічці, а згодом у середній школі, яку закінчив у 1953 році. У цьому ж році вступив на геологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка, який закінчив у 1958 р. Здобувши кваліфікацію інженера-геолога-розвідника рудних корисних копалин, два роки працював на виробництві: спочатку в Одеській геологорозвідувальній експедиції, згодом – у науково-дослідному секторі Львівського державного університету ім. І. Франка. Восени 1960 р. був запрошений на посаду старшого викладача Кременецького державного педагогічного інституту, який у 1969 р. було переведено у м. Тернопіль. Аспірантуру закінчив без відриву від виробництва при кафедрі загальної геології Львівського державного університету ім. І. Франка (керівник – док. геол.-мінер. н., проф. Д. П. Резвой). У 1968 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Неотектоніка північної частини Поділля» [1, 5].

Захоплення геологією ще з дитинства переросло в справу всього життя й цілком закономірно трансформувалось у цілеспрямовану, систематичну професійну діяльність, яка тривала впродовж шістдесяти років.

Весь трудовий шлях Йосип Михайлович, за винятком перших 10 років трудової діяльності (про що згадувалось вище), проходить у Тернопільському педагогічному університеті ім. В. Гнатюка. Тут він пройшов науковий шлях від викладача до професора.

У 1969–1973 рр. обирався заступником декана та деканом природничого факультету, був

ініціатором створення Тернопільського відділу Географічного товариства УРСР (1971) [4] та географічного факультету (1990) [1]. У 1982 р. його було обрано завідувачем кафедри географії, а після її розділення на дві окремі кафедри (фізичної і економічної та соціальної) – завідувачем кафедри фізичної географії. На цій посаді він працював до червня 2008 р. У цьому році його було обрано на посаду професора кафедри фізичної географії, яка у 2013 р. реорганізована у кафедру географії та методики її навчання.

До заслуг ювіляра належить також створення ним геологічного музею (1991) [1, 3], незмінним керівником якого він був до 2008 р. (до виходу на пенсію).

Професор Й. М. Свинко автор 463 наукових та науково-методичних праць, у тім числі десяти монографій (одноосібних та у співавторстві), двох посібників та двох підручників з грифом МОН України (співавтор М. Я. Сивий). Ці підручники («Геологія з основами палеонтології» і «Геологія») вперше видані українською мовою і розраховані на студентів географічних та біологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Й. М. Свинко має широкий спектр наукових уподобань і великий науковий доробок у багатьох напрямках географічної науки: 1) геолого-геоморфологічні дослідження, серед яких особливо виділяються його праці з неотектоніки; 2) інженерно-геологічні дослідження; 3) охорона природи та раціональне використання природних ресурсів; 4) геологічна й географічна освіта; 5) історія геологічних і географічних досліджень у персоналіях та ін.

Перелік наукових уподобань Й. М. Свинка можна було б продовжити, втім й наведене достатньою мірою засвідчує надзвичайно багатогранний діапазон і різнобічність наукових зацікавлень ювіляра.

Упродовж своєї шістдесятилітньої науково-педагогічної діяльності Йосип Михайлович долучився до підготовки кількох тисяч фахівців-педагогів – учителів біології та географії. Його наполеглива і багаторічна праця отримала достойну оцінку. За вагомий внесок у розбудову національної педагогічної освіти Й. М. Свинка було відзначено нагрудним знаком «Відмінник народної освіти УРСР» (1970) та нагороджено Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1986); у 2004 р. йому присвоєно вчене звання академіка Української екологічної академії наук, а в 2018 р. – дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка, що є найвищим науковим званням у цій авторитетній світовій організації українських науковців.

Професор Й. М. Свинко – активний громадський діяч. Упродовж 1994-2008 рр. він очолював Тернопільське обласне суспільно-культурне товариство «Надсяння», яке об'єднує депортованих українців зі своїх одвічних етнічних земель, які після Другої світової війни відійшли до Польщі. У 2009 р. за особистий вагомий внесок у зміцнення міжетнічних відносин в Україні та за її межами, за активну участь у розбудові демократичного суспільства, за збереження звичаїв та традицій свого народу Й. М. Свинко був нагороджений відзнакою Держкомнацміграції [1].

Очільники природоохоронної роботи в Тернопільській області у 80-90-х роках ХХ ст.: зліва направо: доцент Тернопільського державного педагогічного інституту В. О. Шиманська, секретар Тернопільського товариства охорони природи Г. І. Боженко, начальник Тернопільської обласної інспекції з охорони природи І. І. Маціпура, доцент Тернопільського державного педагогічного інституту Й. М. Свинко.

Під час екскурсії по Поділля (Кам'янець-Подільський, 1963 р.): в центрі – проф. К. І. Геренчук

Під час польової практики зі своєю кураторською групою. Кременець, 1965

Професор Й. Свинко зі студентами на екскурсії у геологічному музеї, 2014 р

Йосип Михайлович не лише славетний учений-геолог, а й чудова, доброзичлива, напрочуд толерантна, цілеспрямована й винятково працелюбна людина. В народі кажуть, що у будь-якій людині можуть розквітнути сотні неочікуваних талантів і здібностей, якщо їй створити для цього умови та можливості. Такі умови створив свого часу Йосип Михайлович на кафедрі фізичної географії (з 2013 р. кафедра географії та методики її навчання), якій самовіддано служив і де сам сформувався як авторитетний учений-лідер, на якого рівнялися не лише співробітники кафедри та факультету, а й усього університету. Саме він зумів свого часу об'єднати навколо себе однодумців – спочатку для створення кафедри географії, згодом – географічного факультету. З квітня 2015 р. він на заслуженому відпочинку, однак продовжує підтримувати тісні наукові зв'язки з викладачами рідного університету та вченими інших вищих навчальних закладів України і зарубіжжя.

Сьогодні, у свої 85 років, професор Йосип Михайлович Свинко залишається прекрасним наставником для викладачів, є взірцем доброзичливого ставлення до людей, відповідальності, працелюбства, є Людиною з великої букви.

Література:

1. Йосип Свинко: Бібліографічний покажчик / уклад.: С. В. Гулик, П. М. Дем'янчук ; авт. передм. : М. О. Алексієвець, А. Б. Богуцький, Д. І. Ковалишин, Л. П. Царик ; (2-ге вид., допов.). Тернопіль: Видав. центр ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. 90 с.
2. Ковалишин Д. Професор Йосип Свинко – вчений, педагог, громадський діяч : (з нагоди 75-річчя від дня народження) / Деонізія Ковалишин // Історія української географії : всеукраїнський науково-теоретичний часопис / редкол.: О. І. Шаблій, О. В. Заставецька, І. Л. Дітчук. Тернопіль : РВВ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. Вип. 20. С. 135–140.
3. Свинко Й., Дем'янчук П. Геологічний музей як осередок навчання та виховання студентської і учнівської молоді // 36. пр. Т. 8. Музеї Тернопільщини / Терноп. осередок НТШ. Тернопіль: ТзОВ Терно-граф, 2013. С.433-446.
4. Свинко Й., Дем'янчук П., Царик Л. З історії створення та розвитку Тернопільського відділу географічного товариства України // Вісник Тернопільського відділу Українського географічного товариства. Тернопіль, 2017. №1. Вип. 1. С.11-21.
5. Фундатор географічної науки на Тернопіллі (до 85-ліття професора Йосипа Михайловича Свинка): : Біобібліографічний покажчик / уклад. : О. Я. Кульчицька, П. М. Дем'янчук. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. 132 с.

Summary:

Petro Demyanchuk. PROFESSOR YOSYP SVYNKO – SCIENTIST AND EDUCATOR OF THE HIGHER SCHOOL (up to 85th birthday).

The article provides brief biographical information about the life of Yosyp Svyenko – professor, candidate of geological and mineralogical sciences, academician of the Ukrainian Ecological Academy of Sciences, honorary member of the Ukrainian Society for Environmental Protection, honorary member of the Ukrainian Geographical Society, full member of the Shevchenko Scientific Society. Also about versatile scientific work, pedagogical and social activity. The article also noted a significant personal contribution to the creation of the Ternopil Department of the Geographical Society of the USSR, the Faculty of Geography, the Geological Museum, as well as to the training and education of student youth and young scientists.

Keywords: Yosyp Swynko, scientist, educator, geographical faculty, geological museum.